

1. Answer in not more than two sentences :— 20
- (a) "Award" under industrial disputes Act, 1942;
 - (b) Define "Lock out";
 - (c) Settlement under I.D. Act, 1947 comes into operation on which date ?
 - (d) Appropriate Government shall publish every award within _____ days of receipt;
 - (e) "Central Act" under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971 means _____;
 - (f) Duties of investigating officers under M.R.T.U. and P.U.L.P. Act, 1971;
 - (g) What is the rate at which subsistence allowance is payable to a suspended workman under Industrial Employment (standing orders) Act, 1946 ?
 - (h) Period of limitation for filing claim under Employees' Compensation Act, 1923;
 - (i) Model standing orders means _____;
 - (j) Occupational diseases under the E.C. Act, 1923 are specified in which schedule ?
2. Write short notes on any four of the following :— 20
- (a) "last come first go";
 - (b) Persons on whom settlements and awards are binding;
 - (c) Medical examination under E.C. Act, 1923;
 - (d) Continuous Service;
 - (e) Rights and obligations of recognised union;
3. Answer any two of the following :— 12
- (a) The University of M is engaged in imparting education to a large number of students. Madan, a Clerk was employed in the printing press of the University for the past three years. The University struck off the name of Madan from the muster rolls and asked Madan not to attend duties any more.
 - (i) Whether the University is an industry ?
 - (ii) The action of University amounts to what and whether it is legal ?
 - (b) An employer makes an application for amendments to model standing orders to the certifying officer. The certifying officer after hearing the employer and workman passes an order. The employer is not satisfied with the order of the certifying officer.
 - (i) What is the remedy available to the employer ?
 - (ii) Within how many days that remedy should be availed by the employer ?
 - (c) A workman employed in a salt pan while returning home after finishing work had to go by public path, then through a sandy area and finally across a creek in a public ferry boat. The ferry boat capsized due to stormy weather and the workman was drowned
 - (i) Whether employer is liable to pay compensation to dependents of workman ?
 - (ii) What is formula for calculating compensation in death cases ?

4. Answer any four of the following :—

- Define "Industrial dispute". Whether an individual workman's dispute can be an industrial dispute ?
- Define "Retrenchment". What are the provisions with respect to retrenchment under I.D. Act, 1947 ?
- What are unfair labour practices ? What is the procedure for filing complaint against an unfair labour practice ?
- What are standing order ? How are they certified ?
- When is an employer liable to pay compensation under the E.C. Act, 1923 ? What are the defences available to the employer ?
- What is Collective Bargaining ? Discuss its advantages and disadvantages.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

२०

१. एका वाक्यात उत्तरे लिहा :-

- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'निवाडा' म्हणजे काय ?
- 'टाळेबंदी' ही संज्ञा लिहा.
- औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत करार (Settlement) कोणत्या तारखेला लागू होते ?
- उचित सरकारने प्रत्येक निवाडा _____ दिवसांमध्ये प्रसिद्ध केला पाहिजे.
- एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदा, १९७१ नुसार 'केंद्रीय कायदा' म्हणजे _____
- एम.आर.टी.यू. आणि पी.यू.एल.पी. कायदांतर्गत Investigating Officer ची कर्तव्ये.
- आय.इ. (एस.ओ.) कायदा, १९४६ अंतर्गत काढून टाकलेल्या कामगाराला किती दराने निर्वाह मत्ता दिला जातो ?
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत दावा दाखल करण्याची मुदत.
- नवनिर्मित स्थायी आदेश म्हणजे _____
- कामगार नुकसान भरपाई कायदांतर्गत कोणत्या परिशिष्टामध्ये कामाशी संबंधित आजार नमूद केले आहेत ?

२०

२. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :-

- शेवटी येतो पहिला जातो;
- ज्यांच्यावर करार (settlement) आणि निवाडा बांधील केला जातो असे लोक;
- कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत वैद्यकीय परिक्षा;
- चालू (continuous) सेवा;
- मान्यताप्राप्त संघटनेचे हक्क आणि कर्तव्ये.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :-

१२

- (अ) 'एम' नावाचे विद्यापीठ जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना शिक्षण देण्यासाठी कार्यरत आहे. मदन, एक कारकुन मागील तीन वर्षांपासून विद्यापीठाच्या प्रेसमध्ये कार्यरत होता. विद्यापीठाने आपल्या कामगारांच्या नावाच्या यादीतून त्याचे नाव खोडून टाकले आणि त्याला कामावर हजर न राहण्यास सांगितले.
- (१) काय विद्यापीठ उद्योग आहे ?
(२) विद्यापीठाच्या या कार्याला काय म्हणावे आणि हे कायदेशीर आहे का ?
- (ब) एका मालकाने Certifying officer कडे नवनिर्मित स्थायी आदेशामध्ये बदल करण्यासाठी अर्ज केला. मालकाचे व कामगारांचे म्हणणे ऐकून Certifying officer ने आदेश केला. मालक त्या आदेशाने समाधानी नाही.
- (१) मालकाकडे कोणता पर्याय आहे ?
(२) किती दिवसांमध्ये मालक तो पर्याय अवलंबू शकतो ?
- (क) एक कामगार मीठाच्या आगारामध्ये काम करत होता. काम संपवून घरी परतताना त्याला पहिल्यांदा सार्वजनिक रस्ता मग वाळूचा रस्ता आणि शेवटी सार्वजनिक नावेने एक खाडी पार करून यावे लागे. एक दिवस वादळी वा-यामुळे नाव बुडाली आणि कामगारही बुडाला.
- (१) अशा परिस्थितीमध्ये कामगाराच्या अवलंबीताना नुकसानभरपाई देण्यासाठी मालक जबाबदार आहे काय ?
(२) मयत कैसेसमध्ये नुकसानभरपाई देण्यासाठी कोणते सुत्र आहे ?

४. कोणतीही चार उत्तरे लिहा :-

४८

- (अ) 'औद्योगिक विवाद' ही संज्ञा स्पष्ट करा. एका कामगाराचा विवाद हा औद्योगिक विवाद होऊ शकतो का ?
- (ब) कामगार कपात ही संज्ञा स्पष्ट करा. औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत कामगार कपातीसाठी काय तरतुदी आहेत ?
- (क) अनुचित कामगार प्रथा म्हणजे काय ? अशा प्रथांच्या विरुद्ध तक्रार दाखल करणेसाठी काय प्रक्रिया आहे ?
- (ड) स्थायी आदेश म्हणजे काय ? ते कसे certify केले जातात ?
- (इ) कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत नुकसानभरपाई देण्यासाठी मालक केव्हा जबाबदार असतो ? मालकाकडे कोणते बचाव लागू आहेत का ?
- (फ) सामुदायिक वाटाघाटी म्हणजे काय ? त्यांचे कायदे व तोटे स्पष्ट करा.